

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка
Факультет психолого-педагогічний
Кафедра дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

М. СТЕПАНЕНКО

«15» грудня 2020 р.

Програма і методичні рекомендації
до Атестаційного Екзамену
з професійної підготовки за додатковою спеціалізацією
на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
за освітньою програмою
«Середня освіта (Музичне мистецтво)»

Полтава
2020

Укладачі: О.А Гнізділова, О. І. Гришко, Л. В. Зімакова, Н. В. Ковалевська,
І. В. Карапузова, О. О. Вашак.

Узгоджена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол №7 від «24» листопада 2020 року

Завідувач кафедри _____ (О. ГНІЗДІЛОВА)

(підпис)

(П. І. П.)

Узгоджена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № _____ від «__» _____ 20 __ року

Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

(П. І. П.)

Узгоджена на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від «__» _____ 20 __ року

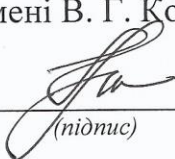
Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

(П. І. П.)

Відповідає освітній програмі «Середня освіта (Музичне мистецтво)» затвердженій Ученою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка 29.06.2017 р.

Гарант освітньої програми _____ (В. Ірклієнко)

(підпис)

(П. І. П.)

*Затверджена вченою радою психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
15 грудня 2020 року., протокол № 12*

ЗМІСТ

1. Програма Атестаційного Екзамену	4
2. Критерії оцінювання результатів складання Атестаційного Екзамену	13
3. Форма Атестаційного Екзамену	13
4. Структура Атестаційного Екзамену	13
5. Порядок оцінювання результатів Атестаційного Екзамену	13
6. Інформаційні джерела, інструменти, обладнання та програмне забезпечення, дозволені для використання в процесі Атестаційного Екзамену	15
7. Програмовий зміст Атестаційного Екзамену	15
8. Методичні рекомендації щодо підготовки і складання Атестаційного Екзамену	
8.1. Дошкільна педагогіка.....	20
8.2. Дитяча психологія та психологія дитячої творчості.....	22
8.3. Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства.....	24
8.4. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників.....	27
8.5. Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою.....	32
8.6. Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами.....	36
9. Інформаційні джерела для підготовки до складання Атестаційного Екзамену	37

1. Програма Атестаційного Екзамену

Програмний результат навчання	Компоненти Освітньої програми, спрямовані на формування результату навчання	Засоби діагностики рівня досягнення результату навчання (номери за переліком питань, завдань, вправ тощо)
<p>ПРН 1. Знати найважливіші факти, події, процеси історичного минулого українського народу у контексті європейської і світової історії для світоглядного самовизначення і формування громадянської позиції.</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	<p>1,11,31,32,33,36,38</p>
<p>ПРН 2. Знати законодавчі акти з безпекознавства, організувати роботу відповідно до нормативних вимог і виконувати правила поведінки при небезпеках різного походження, дотримуватися норм здорового способу життя; знання наукових засад побудови освітнього процесу з використанням інформаційних технологій, впливу інформаційно-цифрового середовища на розвиток дитини.</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень</p>	<p>1,2,11,12, 14,76,77,83</p>

	дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами	
ПРН 3. Називати передумови, умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми і засоби дошкільної освіти, визначати суть процесів виховання, навчання, освіти і розвитку дітей в дошкільному дитинстві.	Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами	1,2,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,33,38,40,41,46,47,61,64,65,66,65,66,67,68,69,70,71,72,73,74,75,76,77,78,79,80,81,84,85,
ПРН 4. Демонструвати знання провідних методологічних та психолого-педагогічних підходів (особистісно-зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний, комунікативний, суб'єкт-суб'єктний тощо) до виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку	Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та	1,2,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,45,6,47,61,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,74,75,76,77,78,79,80,81,84,85,

	співпраці ДНЗ з родинами	
ПРН 5. Визначати провідні категорії дитячої і педагогічної психології, дошкільної педагогіки, фахових методик дошкільної освіти, інших дисциплін психолого-педагогічного циклу; виділяти вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку; володіти професійною термінологією.	Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,28,30,50,51,52,53,55,56,58,59,60,61,62,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,74,75,76,77,78,79,81,82,83,84,85,86,87,89,90
ПРН 6. Визначати мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми і засоби навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку; встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами; знати методику роботи з батьками і громадськістю	Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами	1,2,16,17,31,34,37,38,41,48,50,55,56,62,63,64,74,78,82,84,85,89
ПРН 7. Описувати вимоги,	Дошкільна педагогіка	3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,

<p>умови, структуру, методику та технології організації різних форм діяльності дітей у їхньому повсякденному житті, різних типів занять, режимних моментів, форм активного дозвілля, основні принципи та умови правильного планування освітньої роботи.</p>	<p>Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	<p>40,41,42,44,45,46,50,51,52,55,56,57,59,62,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,74,75,76,77,78,79,80,81,84,85</p>
<p>ПРН 9. Порівнювати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх конструктивний потенціал у сучасний освітньо-виховний процес ДНЗ</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	<p>1, 40,43,88,90</p>
<p>ПРН 10. Використовувати уміння і навички, необхідні для реалізації Базового компоненту дошкільної освіти та чинних</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості</p>	<p>1, 31,40,86,88</p>

<p>освітніх програм; визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності</p>	<p>Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	
<p>ПРН 11. Впровадити весь спектр психологопедагогічних заходів, засобів і педагогічних впливів для реалізації завдань національно-патріотичного, громадянського, духовного, фізичного, морального, розумового, правового, трудового, екологічного, економічного, статевого, естетичного виховання дітей дошкільного віку.</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	<p>7,8,9,10,11,12,13,14,15,34,35,37,77</p>
<p>ПРН 12. Практикувати перспективні розвивальні та інформаційно-комунікаційні технології виховання і навчання в освітньому процесі дошкільного навчального закладу, передбачати їх освітній</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення</p>	<p>87,89,90</p>

<p>ефект та оцінювати досягнуту результативність; аналізувати, узагальнювати та поширювати передовий педагогічний досвід упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес ДНЗ.</p>	<p>занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	
<p>ПРН 13. Впровадити оптимальні методи, ефективні форми й різноманітні засоби педагогічного впливу на дітей у процесі їх виховання, навчання і розвитку та в конкретних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя з дітьми.</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	<p>1,2,3,4,5,17,18,19,20,21,22,23, 24,25,26,27,28,29,30,31,34,35, 36,37,38,39,42,43,44,45,46,47, 48,49,50,60,61,62,63,64,65,66, 67,68,69,70,71,72,73,74,75,76, 77,78,79,80,81,82,83,84,85,86, 87,88,89,90</p>
<p>ПРН 14. Адаптувати знайдену в літературі інформацію та самостійно аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна</p>	<p>33, 40,43,86</p>

	лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами	
ПРН 16. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію й розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно-і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.	Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами	6,18,19,20,25,27,28,30,60,86,87,89,90
ПРН 17. Впроваджувати технології організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку	Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з	2,3,4,5,10,44,45,64,76,81,83,84,85,86

	<p>природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	
<p>ПРН 18. Виконати різні види планування в дошкільному навчальному закладі; добирати доцільні для реалізації завдань дошкільної освіти форми планів та розробляти конспекти різних форм освітньої діяльності з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних відмінностей дітей, провідних чинників розвитку, основних принципів дошкільної освіти та вимог до навчання й виховання дітей дошкільного віку.</p>	<p>Дошкільна педагогіка Дитяча психологія та психологія дитячої творчості Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами</p>	<p>49, 50, 62,63,64,90</p>

2. Критерії оцінювання результатів складання Атестаційного Екзамену

Сума набраних балів (за 100-бальною шкалою)	Значення оцінки	Рівень досягнення результатів навчання за Освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Музичне мистецтво)»
90-100	відмінно	Високий рівень досягнення програмних результатів навчання, що засвідчує безумовну готовність до професійної діяльності за фахом, до навчання за наступним рівнем вищої освіти.
75-89	добре	Достатній рівень досягнення програмних результатів навчання, який забезпечує готовність до професійної діяльності за фахом, до навчання за наступним рівнем вищої освіти.
60-74	задовільно	Мінімально достатній для професійної діяльності за фахом та здобуття наступного ступеню вищої освіти рівень досягнення програмних результатів навчання.
35-59	незадовільно	Рівень досягнення програмних результатів навчання є недостатнім для професійної діяльності за фахом, для навчання за наступним рівнем вищої освіти.
0-34		Результати навчання відсутні.

3. Форма Атестаційного Екзамену Усна

4. Структура Атестаційного Екзамену Теоретична

5. Порядок оцінювання результатів Атестаційного Екзамену

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється у комбінованій формі усного екзамену. Підсумкова оцінка відображає результат діяльності студента з опанування дисциплін.

Контроль здійснюється за шкалою навчального закладу (студент набирає 1-100 балів), відповідність яких подана в таблиці.

Загальні критерії оцінювання знань, умінь і навичок студента за результатами відповіді на питання та виконання завдань Атестаційного Екзаменаційного білета

Зміст оцінки	Значення оцінки	Оцінка відповіді на питання (виконання завдань) за 100-бальною шкалою		
		Оцінка відповіді на I питання Б1	Оцінка відповіді на II питання Б2	Оцінка відповіді на III питання Б3
Високий рівень компетентності з незначними недоліками, які не мають принципового значення	відмінно	33	33	34
Добрий рівень компетентності з допущенням певної кількості помилок	добре	26-29	26-29	26-29
Достатньо–мінімальний рівень компетентності, допустимий для професійної діяльності	задовільно	20-23	20-23	20-23
Відсутні елементи правильної відповіді. Низький рівень компетентності, недопустимий для професійної діяльності.	незадовільно	0-12	0-12	0-12

Методика підрахунку підсумкового балу (ПБ) за відповідь студента на Атестаційному Екзамені:

1. Підсумковий бал (ПБ) за відповідь студента на Атестаційному Екзамені є сумою балів, одержаних за відповідь на кожне окреме питання (Б1, Б2, Б3).

Отже,

$$\text{ПБ} = \text{Б1} + \text{Б2} + \text{Б3}.$$

2. Підсумковий бал переводиться у значення оцінки.

6. Інформаційні джерела, інструменти, обладнання та програмне забезпечення, дозволені для використання в процесі Атестаційного Екзамену

Програма та методичні рекомендації до Атестаційного Екзамену з додаткової спеціалізації на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за освітньою-професійною програмою «Середня освіта (Музичне мистецтво)» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта / Укладачі: О.А. Гнізділова, О.І. Гришко, Л. В. Зімакова, Н. В. Ковалевська, І. В. Карапузова, О.О. Вашак, / за ред. О. А. Гнізділової. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. – 38с.

7. Програмовий зміст Атестаційного Екзамену

Дошкільна педагогіка

1. Розкрийте особливості виховання дітей раннього віку в ЗДО.
2. Вкажіть різновиди іграшок та педагогічні вимоги до їх добору. Розкрийте значення іграшки для розвитку дитини як особистості.
3. Розкрийте можливості використання сюжетно-рольових ігор у роботі з дітьми дошкільного віку.
4. Дайте загальну характеристику групи театралізованих ігор. Розкрийте можливості їх використання у роботі з дітьми дошкільного віку у різних вікових групах.
5. Розкрийте можливості використання дидактичних ігор у роботі з дітьми дошкільного віку.
6. Якими чинниками визначається успішність адаптації дітей раннього віку до умов виховання в дошкільному закладі?
7. Охарактеризуйте форми і методи національно-патріотичного виховання дошкільників.
8. Розкрийте мету, завдання, зміст, форми і методи економічного виховання.
9. Дайте характеристику меті, завданням, принципам, змісту, формам і методам морального виховання дітей дошкільного віку.
10. Розкрийте мету, завдання, зміст, форми і методи екологічного виховання дошкільників.
11. Визначте мету, зміст, завдання, принципи, форми і методи гендерного виховання.
12. Розкрийте мету, зміст, завдання, форми і засоби валеологічного виховання.

13. Визначте мету, завдання, форми і методи розумового виховання дошкільників.
14. Розкрийте мету, зміст, завдання, форми і засоби фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку.
15. Дайте характеристику меті, змісту, завданням, формам і засобам естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Дитяча психологія та психологія дитячої творчості

16. Порівняйте соціальну ситуацію розвитку дитини раннього та немовлячого віку.
17. Охарактеризуйте особливості розвитку предметно-маніпулятивної діяльності в ранньому віці.
18. Охарактеризуйте особливості розвитку емоційної сфери дитини раннього віку.
19. Охарактеризуйте особливості формування самосвідомості у дітей раннього віку.
20. Дайте характеристику причин та симптомів кризи 3-х років.
21. Охарактеризуйте особливості розвитку психічних пізнавальних процесів дитини раннього віку.
22. Охарактеризуйте особливості розвитку психічних пізнавальних процесів дитини дошкільного віку
23. Доведіть, що гра є провідним видом діяльності дитини дошкільного віку.
24. Розкрийте зміст продуктивних видів діяльності та особливості їх розвитку у дошкільному віці.
25. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку дитини дошкільного віку.
26. Охарактеризуйте особливості розвитку вольової та мотиваційної сфери дошкільника.
27. Охарактеризуйте особливості становлення самосвідомості і самооцінки дошкільника.
28. Охарактеризуйте особливості емоцій та почуттів дошкільника.
29. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку дитини на етапі переходу від старшого дошкільного до молодшого шкільного віці.
30. Охарактеризуйте основні компоненти психологічної готовності дитини до навчання в школі.

Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства

31. Визначте мету, зміст та засоби виховання в дошкільній етнопедагогіці
32. Охарактеризуйте структурні компоненти української етнопедагогіки
33. Розкрийте основні фактори українського народного дитинознавства
34. Розкрийте значення та завдання трудового виховання дітей в українській етнопедагогіці.
35. Розкрийте моральне виховання як важливу складову виховної системи українського народу.
36. Українська етнопедагогіка про роль, завдання, функції сім'ї, її статус та

істотні ознаки

37. Розкрийте значення фізичного виховання і його завдання в українській народній педагогіці.

38. Визначте основні завдання методики проведення занять з народознавства у ЗДО.

39. Розкрийте значення методики проведення занять з народознавства у процесі національного виховання дошкільників

40. Проаналізуйте народознавчий компонент в освітніх програмах навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку, затверджених Міністерством освіти і науки України.

41. Назвіть форми, методи та засоби роботи дошкільного закладу по ознайомлення дітей дошкільного віку з рідним краєм

42. Розкрийте методику ознайомлення дошкільників з українськими народними святами на заняттях народознавства у ЗДО.

43. Дайте характеристику принципу історизму та регіонального підходу в ознайомленні дошкільників з народознавчим матеріалом

44. Розкрийте методику ознайомлення дітей дошкільного віку з українськими народними іграшками на заняттях з народознавства у ЗДО.

45. Розкрийте методику проведення свят та дозвілля з дітьми у закладах дошкільної освіти

Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників

46. Охарактеризуйте предмет методики формування елементарних математичних уявлень у дошкільників .

47. Охарактеризуйте зв'язок методики формування елементарних математичних уявлень з іншими науками.

48. Охарактеризуйте завдання з формування елементарних математичних знань у дошкільників.

49. Охарактеризуйте використання принципу наочності на заняттях з математики у ЗДО.

50. Дайте характеристику формам роботи з навчання дошкільників елементам математики.

51. Розкрийте методику ознайомлення з числом і навчання лічби у середній групі ЗДО.

52. Розкрийте методику навчання дітей з поділом цілого на частини.

53. Охарактеризуйте, яким чином відбувається ознайомлення із складом числа з двох менших чисел.

54. Дайте поняття арифметичної задачі. Назвіть структуру арифметичної задачі.

55. Розкрийте зміст і обґрунтуйте методичні прийоми і послідовність у роботі над арифметичними задачами з дітьми старшої групи ЗДО..

56. Охарактеризуйте методи і прийоми формування уявлень і понять про величину предметів.

57. Розкрийте методику формування геометричних уявлень в різних вікових групах.
58. Дайте поняття про простір та просторові орієнтири. Охарактеризуйте особливості засвоєння просторового орієнтування дошкільниками.
59. Розкрийте методику формування часових уявлень в різних вікових групах.
60. Обґрунтуйте значення наступності у роботі дошкільного навчального закладу і школі при навчанні математики.

Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою

61. Схарактеризуйте дошкільну лінгводидактику як педагогічну науку.
62. Дайте характеристику формам роботи з розвитку мовлення дітей в дитячому садку.
63. Схарактеризуйте заняття як основну форму розвитку мовлення дітей у ЗДО, сформулюйте вимоги до мовленнєвих занять.
64. Висвітліть методи й прийоми розвитку мовлення та навчання рідній мови в дитячому садку.
65. Дайте загальну характеристику методиці розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку в ЗДО.
66. Схарактеризуйте прийоми навчання розповідання дітей у різних вікових групах ЗДО.
67. Назвіть та схарактеризуйте методи й прийоми словникової роботи у ЗДО.
68. Висвітліть шляхи й методи формування граматичної правильності мови дошкільників у ЗДО.
69. Схарактеризуйте методи та прийоми виховання звукової культури мови дошкільників у ЗДО.
70. Дайте визначення поняття «художньо-мовленнєва діяльність», її види та завдання організації у ЗДО.
71. Дайте загальну характеристику підготовці до навчання грамоти дітей молодшої та середньої груп ЗДО.
72. Висвітліть методику ознайомлення дітей з голосними та приголосними (твердими та м'якими) звуками, схемою звукового аналізу слів.
73. Висвітліть методику підготовки руки дитини до письма у ЗДО.
74. Доведіть навчально-виховне значення різних видів спостережень.
75. Доведіть доцільність використання ілюстративного матеріалу при ознайомленні дітей з природою. Дайте характеристику його видам.
76. Дайте характеристику технічним засобам навчання, які використовуються під час ознайомлення дітей з природою.
77. Визначте своєрідність та значення праці дітей в природі. Охарактеризуйте основні види праці дітей в природі.
78. Доведіть навчально-виховне значення дослідів та проаналізуйте підготовку вихователя до їх проведення.
79. Доведіть навчально-виховне значення бесіди та охарактеризуйте види та вимоги до неї.

80. Визначте місце дитячої природознавчої літератури в процесі ознайомлення дітей з природою.
81. Доведіть навчально-виховне значення куточка живої природи.
82. Обґрунтуйте вимоги та розкрийте особливості застосування розповіді вихователя про природу.
83. Доведіть навчально-виховне значення ділянки дитячого садка.
84. Доведіть доцільність використання гри при ознайомленні дітей з природою.
85. Охарактеризуйте основні форми організації роботи з дітьми по ознайомленню їх з природою.

Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ЗДО з родинами

86. Схарактеризуйте сім'ю як середовище становлення та розвитку особистості дитини.
87. Висвітліть особливості соціалізації дітей дошкільного віку в умовах сучасної сім'ї та ЗДО.
88. Здійсніть історико-ретроспективний аналіз становлення і розвитку інституту домашніх вихователів.
89. Схарактеризуйте форми співпраці ЗДО з сім'єю .
90. Визначте особливості підвищення педагогічної культури батьків, виховання батьків.

8.Методичні рекомендації щодо підготовки і складання Атестаційного Екзамену

Дошкільна педагогіка

- 1. Розкрийте особливості виховання дітей раннього віку в ЗДО.** Розвиток дітей першого року життя. Етапи даного вікового періоду і завдання виховання дітей на кожному них. Варіанти режимів дня. Режим дня, методика проведення режимних процесів. Організація прогулянки. Завдання виховання і навчання дітей другого року життя. Розвиток дітей третього року життя і завдання виховання. Варіанти режиму дня, організація життя дітей у різних видах діяльності. Значення індивідуального підходу для правильного виховання дітей. Методика проведення занять, ігор-занять, організації самостійної діяльності дітей з метою розумового, фізичного, морального й естетичного виховання.
- 2. Вкажіть різновиди іграшок та педагогічні вимоги до їх добору.** Розкрийте значення іграшки для розвитку дитини як особистості. Класифікація ігор. Значення іграшки у розвитку дитини, її освітня і виховна цінність. Історія іграшки. Дослідження проблеми іграшки (Є. Фльоріна та ін.). Основні види іграшок. Педагогічні вимоги до іграшок.
- 3. Розкрийте можливості використання сюжетно-рольових ігор у роботі з дітьми дошкільного віку.** Характерні риси творчої гри. Виникнення і розвиток гри у ранньому віці у зв'язку з загальними закономірностями розвитку дитини. Предметна діяльність, сюжетно-відображальна гра – початкові стадії сюжетно-рольової гри. Розвиток ігрової творчості, збагачення змісту, розширення мотивів вибору гри з віком дітей. Ігрові і реальні взаємини між дітьми, їх розвиток. Педагогічне керівництво розвитком сюжетно-рольових ігор і взаємин дітей у них.
- 4. Дайте загальну характеристику групи театралізованих ігор.** Розкрийте можливості їх використання у роботі з дітьми дошкільного віку у різних вікових групах. Ігри-драматизації, їх характеристика, види, етапи розвитку, педагогічне керівництво (Л. Артемова, Н. Гавриш, Н. Карпінська, Л. Фурміна). Елементи українського народного театру в іграх дітей.
- 5. Розкрийте можливості використання дидактичних ігор у роботі з дітьми дошкільного віку.** Дидактична гра як вид ігрової діяльності та форма навчання дошкільників. Народна дидактична гра, її характеристика, різновидності за навчально-виховною метою і змістом. Зміст, структура, види дидактичних ігор і методика педагогічного керівництва ними у різних вікових групах. Виховання моральних якостей у дидактичній грі, індивідуальний підхід до дітей. Сенсорний розвиток, формування пізнавальних інтересів, виховання розумової активності, кмітливості, взаємин дітей у дидактичній грі (дослідження Є. Тихеєвої, В. Аванесової, Л. Венгера, З. Богуславської).
- 6. Якими чинниками визначається успішність адаптації дітей раннього віку до умов виховання в дошкільному закладі?** Методика організації

самостійної діяльності дітей раннього віку з метою їх фізичного, розумового, морального і естетичного виховання. Планування і облік роботи вихователя в групах раннього віку. Спільна робота педагогів з батьками вихованців.

7. Охарактеризуйте форми і методи національно-патріотичного виховання дошкільників. Сутність поняття «національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку». Основні завдання національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Правовий, моральний та патріотичний компоненти громадянського виховання. Формування у дітей уявлень про сім'ю, рід і родовід, про рідне місто, ознайомлення із географією та історією України, державними символами, походженням географічних назв і пам'ятними місцями рідного краю. Формування у дітей уявлень про інші народи, життя людей в інших країнах і виховання поваги до них.

8. Розкрийте мету, завдання, зміст, форми і методи економічного виховання. Ретроспективний аналіз теорії економічного виховання в історії дошкільної педагогіки. Мета, завдання, зміст і принципи економічного виховання дошкільників. Методи і форми виховної роботи. Формування у дітей економічних знань, умінь і навичок. Формування економічно значимих якостей особистості. Формування та збагачення первинного економічного досвіду дошкільників.

9. Дайте характеристику меті, завданням, принципам, змісту, формам і методам морального виховання дітей дошкільного віку. Моральне виховання і моральний розвиток. Особливості формування моральних уявлень, виховання моральних почуттів і навичок моральної поведінки у дітей дошкільного віку. Зміст та завдання морального виховання. Теорії морального виховання дітей. Засоби морального виховання. Виховання морально-вольових якостей у дітей. Методи виховання моральних якостей дошкільників. Засоби заохочення дітей до високоморальної довільної поведінки.

10. Розкрийте мету, завдання, зміст, форми і методи екологічного виховання дошкільників. Погляди зарубіжних та вітчизняних педагогів на проблему екологічного виховання дітей дошкільного віку. Сутність поняття «екологічне виховання». Мета екологічної освіти і виховання дошкільників. Основні завдання екологічної освіти дошкільнят. Зміст екологічного виховання дошкільників. Форми організації та методи екологічного виховання дошкільників. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку.

11. Визначте мету, зміст, завдання, принципи, форми і методи гендерного виховання. Поняття статі та гендерного виховання. Принципи гендерного виховання. Цілі та завдання гендерного виховання у дошкільному віці. Статева ідентифікація. Усвідомлення дитиною своєї статевої приналежності. Статева диференціація. Формування адекватних статевих уявлень у дітей. Родина – перший соціальний інститут у здійсненні гендерного виховання. Організація гендерного виховання. **П**

12. Розкрийте мету, зміст, завдання, форми і засоби валеологічного виховання. Розвиток теорії валеологічного виховання дошкільників у

педагогічній науці. Сутність та завдання валеологічного виховання дітей дошкільного віку. Зміст, форми і засоби валеологічного виховання. Формування валеологічних знань у дошкільників.

13. Визначте мету, завдання, форми і методи розумового виховання дошкільників. Розумове виховання і розумовий розвиток. Завдання розумового виховання дітей. Розвиток теорії розумового виховання. Формування у дошкільників системних знань про явища навколишнього життя, їх роль у розумовому розвитку дитини й оволодінні різними видами діяльності. Формування умінь і навичок розумової діяльності дітей (А.Богуш, Н.Лисенко, В. Логінова, С.Ніколаєва, Л. Парамонова, З. Плохій, П. Саморукова та ін.). Засоби розумового виховання, роль різних видів діяльності у розумовому вихованні. Методи розумового виховання.

14. Розкрийте мету, зміст, завдання, форми і засоби фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку. Фізичне виховання і фізичний розвиток, єдність фізичного і психічного розвитку дитини. Розвиток теорії і практики фізичного виховання дітей дошкільного віку. Завдання фізичного виховання дітей: охорона і зміцнення здоров'я, фізичний розвиток, загартування організму, розвиток рухів, засвоєння гігієнічних навичок. Зміст фізичного виховання. Основні засоби фізичного виховання.

15. Дайте характеристику меті, змісту, завданням, формам і засобам естетичного виховання дітей дошкільного віку. Естетичне виховання і естетичний розвиток. Теоретичні основи естетичного виховання дошкільників. Особливості і закономірності естетичного розвитку дошкільника. Розвиток естетичних сприймань і почуттів, формування основ художньої діяльності, розвиток творчих здібностей, емоційного відгуку на прекрасне, формування початкових знань про мистецтво в процесі естетичного виховання. Форми і методи естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Дитяча психологія та психологія дитячої творчості

16. Порівняйте соціальну ситуацію розвитку дитини раннього та немовлячого віку. Роль спілкування дитини з дорослим у психічному розвитку немовляти. Спільна діяльність дорослого і дитини. Основні характеристики соціальної ситуації немовляти. Основні характеристики соціальної ситуації у ранньому віці. Спільні та відмінні характеристики соціальної ситуації розвитку у немовлячому та ранньому віці.

17. Охарактеризуйте особливості розвитку предметно-маніпулятивної діяльності в ранньому віці. Предметно-маніпулятивна діяльність – провідний вид діяльності в ранньому віці. Розвиток маніпуляцій. Основні етапи розвитку предметних дій в ранньому дитинстві. Співвідносні та знаряддеві дії. Стадії розвитку знаряддевих дій.

18. Охарактеризуйте особливості розвитку емоційної сфери дитини раннього віку. Особливості емоційних переживань дитини раннього віку.

Розвиток вищих почуттів. Естетичні та моральні почуття дитини раннього віку. Роль дорослого у формуванні емоційної сфери дитини раннього віку.

19. Охарактеризуйте особливості формування самосвідомості у дітей раннього віку. Етапи розвитку самосвідомості дитини раннього віку. Особливості самооцінки у дитини раннього віку. Розвиток самостійності як характеристика самосвідомості дитини. Роль імені у формуванні самосвідомості у ранньому дитинстві.

20. Дайте характеристику причин та симптомів кризи 3-х років. Причина кризи трьох років. Основні симптоми кризи (негативізм, впертість, непокірливість, свавілля, протест-бунт, деспотизм, знецінення). Роль дорослого у спілкуванні з дитиною під час кризи трьох років.

21. Охарактеризуйте особливості розвитку психічних пізнавальних процесів дитини раннього віку. Розвиток мовлення в ранньому дитинстві. Активний і пасивний словник. Кількісна і якісна характеристика активного словника на різних вікових відрізках раннього віку. Автономне мовлення. Розвиток сприймання і утворення уявлень про властивості предметів. Розвиток наочно-дійового мислення в предметній діяльності дитини раннього віку. Розвиток пам'яті та уваги у ранньому віці.

22. Охарактеризуйте особливості розвитку психічних пізнавальних процесів дитини дошкільного віку. Сенсорний розвиток дошкільника. Сенсорні еталони. Орієнтування в просторі. Орієнтування в часі. Особливості уявлень дошкільника про оточуючий світ. Розвиток активності та самостійності мислительної діяльності дошкільника. Розвиток уваги та пам'яті дошкільника. Розвиток уяви дошкільника. Функції уяви дошкільника та етапи її розвитку. Форми прояву уяви дошкільника.

23. Доведіть, що гра є провідним видом діяльності дитини дошкільного віку. Визначення поняття «провідний вид діяльності». Загальна характеристика ігрової діяльності дошкільника. Види ігор. Дидактична гра. Рухлива гра. Будівельні ігри. Гра-драматизація. Вплив ігрової діяльності на пізнавальний розвиток дошкільника. Роль гри у формуванні особистісної сфери дошкільника.

24. Розкрийте зміст продуктивних видів діяльності та особливості їх розвитку у дошкільному віці. Особливості зображувальної діяльності дошкільників. Конструктивна діяльність дошкільника. Види конструктивної діяльності та її вплив на психічний розвиток дошкільника.

25. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку дитини дошкільного віку. Особливості соціальної ситуації розвитку в дошкільному віці. Вплив дорослого на розвиток особистості дошкільника. Спілкування та взаємини дошкільника з ровесниками.

26. Охарактеризуйте особливості розвитку вольової та мотиваційної сфери дошкільника. Основні мотиви поведінки дошкільника. Формування ієрархії мотивів діяльності і поведінки дошкільника. Прояви довільності у пізнавальній діяльності дошкільника. Розвиток довільної поведінки в дошкільному віці.

27. Охарактеризуйте особливості становлення самосвідомості і самооцінки дошкільника. Формування самосвідомості упродовж дошкільного віку.

Самооцінка дошкільника. Вплив сімейного виховання на становлення самооцінки дошкільника.

28. Охарактеризуйте особливості емоцій та почуттів дошкільника. Особливості емоційної сфери дошкільника. Формування соціальних емоцій. Формування вищих почуттів у дошкільному віці. (естетичні, моральні, праксичні, інтелектуальні).

29. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку дитини на етапі переходу від старшого дошкільного до молодшого шкільного віці. Поява нового соціального дорослого у молодшому шкільному віці. Вплив ровесника на психічний розвиток на етапі переходу від старшого дошкільного до молодшого шкільного віці. Навчання як провідний вид діяльності молодшого школяра. Зміна ставлення дорослого до дитини на перехідному етапі розвитку.

30. Охарактеризуйте основні компоненти психологічної готовності дитини до навчання в школі. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. Мотиваційна готовність до школи. Емоційно-вольова готовність до школи. Інтелектуальна готовність до школи. Готовність до взаємодії та спілкування з учителем та ровесниками в умовах шкільного навчання. Основні показники психологічної готовності до школи.

Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства

31. Визначте мету, зміст та засоби виховання в дошкільній етнопедагогіці. Основну мету виховання народна педагогіка вбачає в тому, щоб підготувати кожного до життя і праці, навчити людяності, доброти, дружби, милосердя, технології здорового спілкування. Зміст виховання в народній педагогіці - це весь процес формування особистості й підготовка її до активної участі у виробничому, суспільному й духовному житті. Під засобами виховання розуміють діяльність, явища чи предмети культури, навколишній світ тощо, які можуть впливати на особистість у певному напрямі.

32. Охарактеризуйте структурні компоненти української етнопедагогіки. До структурних компонентів етнопедагогіки входять: українське родинознавство; українське народне дитинознавство; народна родинна педагогіка; українське народне навчання; українська педагогічна деонтологія.

33. Розкрийте основні фактори українського народного дитинознавства. Суть народного дитинознавства, його основні фактори. Український народ мав глибокі знання внутрішньої природи дитини й виняткове вміння здійснювати підхід до неї на основі врахування вікових особливостей, статі, індивідуальних рис характеру.

34. Розкрийте значення та завдання трудового виховання дітей в українській етнопедагогіці. В основі народного виховання завжди лежав трудовий принцип виховання. Завдання трудового виховання, його основні етапи і засоби. Завдання трудового виховання: підготовка до праці, виховання

любіві до праці та ін. Праця як могутній чинник виховання є в багатьох видах і жанрах українського фольклору. Народно-педагогічні вимоги до організації трудового виховання дітей.

35. Розкрийте моральне виховання як важливу складову виховної системи українського народу. Мораль і духовність в українській етнопедагогіці. В українській етнопедагогіці з поняттям «мораль» межує і поняття «духовність». Мораль і духовність стосуються виявлення трьох головних сил людини: мислення, відчуття, хотіння. Завдання морального виховання.

36. Українська етнопедагогіка про роль, завдання, функції сім'ї, її статус та істотні ознаки. Статус родини. Ознаки сім'ї. Функції сім'ї. Народний ідеал сім'ї. Провідні завдання і принципи народного виховання. У процесі родинного виховання забезпечується реалізація натуралізму, раціоналізму, гуманізму, соціалізації та етнізації, духовності.

37. Розкрийте значення фізичного виховання і його завдання в українській народній педагогіці. Фізичне виховання і його завдання в українській народній педагогіці. Мета фізичного виховання диктується реальною потребою кожної людини бути здоровою і сильною. Аспекти фізичного виховання, його засоби в українській етнопедагогіці. Природні та штучні засоби фізичного виховання. Козацька система тілесного виховання. Тілесне і психофізичне загартування козаків було складовою різнобічного виховання козацької молоді.

38. Визначте основні завдання методики проведення занять з народознавства у ЗДО. Організуючи народознавчу роботу з дошкільниками, вихователі повинні в комплексі розв'язувати пізнавальні, навчальні, виховні та мовленнєві завдання.

Пізнавальні завдання передбачають розширення знань дітей про Україну, її Історію, культуру, багатства. Навчальні завдання передбачають формування перших наукових народознавчих та історичних понять, у майбутньому — основи наукового мислення, національної свідомості, самосвідомості та психології. Розвиваючі завдання передбачають розвиток усіх психічних процесів у дитини. Мовленнєві завдання є супутніми на кожному народознавчому занятті. Виховні завдання мають на меті прищепити дітям насамперед любов до рідного краю, до землі своїх предків, до рідної мови

39. Розкрийте значення методики проведення занять з народознавства у процесі національного виховання дошкільників.

Заняття з народознавства сприяють вихованню у дітей духовності на національному ґрунті, доброзичливості, чесності, взаємоповаги, чемності, скромності, товариськості, поваги до культури інших народів, вшанування їхніх традицій, оберегів. Прилучення дітей до народної творчості, мистецтва, безпосередня участь у національних святах виховують у них естетичні почуття, розвивають художнє світобачення, піднімають настрій, формують естетичний смак.

40. Проаналізуйте народознавчий компонент в освітніх програмах навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку, затверджених Міністерством освіти і науки України. Мета програми «Українське дошкілля» – розширити змістовий компонент

освітньої роботи з дітьми від двох до шести років, розкриваючи етнічні, історичні та соціокультурні особливості Західного регіону.

Програма «Соняшник» передбачає реалізацію основних ідей видатних учених минулого і сучасності, що стосується положень особистісно зорієнтованого, ціннісного та компетентнісного підходів щодо розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку.

За принципом забезпечення зв'язку з традиціями народної та світової педагогіки, фольклором, різними видами національного та світового мистецтва, літератури, здобутків національної культури, мистецтва побудована програма «Дитина».

41. Назвіть форми, методи та засоби роботи дошкільного закладу по ознайомлення дітей дошкільного віку з рідним краєм. Головним джерелом знань про рідний край є краєзнавчі об'єкти. За основними напрямками вивчення їх умовно можна поділити на такі групи: адміністративно-територіальні (населений пункт, район, область, край, країна); економічні (заводи, господарства, шахти); історичні (пам'ятки, заповідники, пам'ятки природи); культурно-мистецькі (театри, музеї, бібліотеки, навчальні заклади); природні (рельєф, гори, низовини, водойми; корисні копалини, рослини і тварини).

42. Розкрийте методику ознайомлення дошкільників з українськими народними святами на заняттях народознавства у ЗДО. На заняттях пізнавального циклу щомісяця ознайомлюють дітей з усіма святами, які тісно пов'язані із працею людей, народними повір'ями (осінньо-зимового циклу; весняного циклу; літнього циклу). Ці народні традиції найкращий матеріал для розвитку мовлення, для пошукової роботи дітей, їх активності, зацікавленості на занятті.

43. Дайте характеристику принципу історизму та регіонального підходу в ознайомленні дошкільників з народознавчим матеріалом. Протягом багатьох століть народ формував цінності, які дали витoki багатьом реаліям сучасного життя. Тому знання історичних та культурних надбань предків потрібні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у педагогічній практиці сьогодення.

Прищепити дитині національні риси можна, лише орієнтуючись на специфіку природи, географічного розташування, клімату, історії рідного краю на певній території, це і є принцип регіонального підходу.

44. Розкрийте методику ознайомлення дітей дошкільного віку з українськими народними іграшками на заняттях з народознавства у ЗДО. Народна іграшка має виступати в педагогічному процесі як тип художньої творчості, який поєднує в собі матеріальні і духовні здобутки. Процес формування творчої активності дошкільників складається з трьох органічно

пов'язаних між собою етапів: перший етап (підготовчий); другий етап (практично-діяльнісний); третій етап (творчий).

45. Розкрийте методику проведення свят та дозвілля з дітьми у закладах дошкільної освіти. Підготовка вихователя та музичного керівника до проведення свята у закладах дошкільної освіти. Тлумачення свят дошкільниками за допомогою різних видів мовних засобів. Організація та проведення свята у з історичної чи релігійної тематики. Підготовка костюмів і атрибутів до тематичних свят. Дозвілля за тематичним і функціональним призначенням.

Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників

46. Охарактеризуйте предмет методики формування елементарних математичних уявлень у дошкільників. Предметом дослідження методики формування елементарних математичних уявлень є вивчення основних закономірностей процесу формування елементарних математичних уявлень у дошкільників в умовах суспільного виховання. Загальна задача методики – дослідження і розробка дидактичних основ процесу формування елементарних математичних уявлень у дошкільників. Формування елементарних математичних уявлень це цілеспрямований і організований процес передачі і засвоєння знань, прийомів і способів розумової діяльності, які передбачені програмовими вимогами.

47. Охарактеризуйте зв'язок методики формування елементарних математичних уявлень з іншими науками. Взаємний зв'язок з дошкільною педагогікою. Зв'язки між окремими методиками, які вивчають конкретні закономірності процесу виховання і навчання маленьких дітей. Зв'язки з методикою початкового навчання математики та математикою. Пов'язана з психологією та з знанням анатомо-фізіологічних особливостей дитини.

48. Охарактеризуйте завдання з формування елементарних математичних знань у дошкільників. Серед завдань формування елементарних математичних уявлень і понять основні: набування знань про множину, число, розмір, форму, простір і час; формування широкої початкової орієнтації у кількісних, просторових та часових відношеннях навколишньої дійсності; формування навичок і вмінь з лічби, вимірювання, обчислення; оволодіння математичною термінологією; розвиток пізнавальних інтересів і здібностей, розумовий розвиток дитини в цілому. На конкретних вікових етапах створюються найсприятливіші умови формування певних знань та умінь. У другій молодшій групі дитячого садка (четвертий рік життя) основну увагу приділяють формуванню знань про множину. У середній групі в процесі вивчення основних властивостей множини формується поняття про число, а в старшій – перше уявлення про натуральний ряд чисел.

49. Охарактеризуйте використання принципу наочності на заняттях з математики у ЗДО. Класична дидактика встановила принцип наочності,

виходячи з узагальнення педагогічної практики. Результативніше навчання, що починається з розглядання предметів, спостереження явищ, процесів, події навколишнього. Наочний матеріал умовно можна поділити на два види: демонстраційний і роздатковий. Характер наочності, його кількість і місце у навчальному процесі залежить насамперед від мети і завдань навчання, рівня засвоєння знань і навичок, від місця та співвідношення конкретного та абстрактного на різних етапах засвоєння знань. Способи використання наочності у навчальному процесі різноманітні: демонстраційний, ілюстративний і дійовий.

50. Дайте характеристику формам роботи з навчання дошкільників елементам математики. Формування елементарних математичних уявлень у дошкільників відбувається на заняттях і поза ними, у дитячому садку і дома. Заняття являються основною формою розвитку елементарних математичних уявлень у дитячому садку. Структура заняття залежить від віку дітей, змісту, обсягу матеріалу, поєднання програмних завдань і рівня знань та умінь дітей. У практиці роботи дитячих садків найпоширеніші заняття комбінованого виду (на одне заняття виносяться два-три програмних завдання). Ефективними є заняття, що ґрунтуються на інтеграції різних видів дитячої діяльності (ігрової, конструктивної, рухової, зображувальної, пізнавальної).

51. Розкрийте методику ознайомлення з числом і навчання лічби у середній групі ЗДО. Перед вихователем середньої групи стоїть завдання – навчити дітей лічити в межах п'яти на основі порівняння конкретних множин. У цій групі продовжується робота з уточнення уявлень про множину, диференціювання множин за кількістю і найменування кожної з них числівником (підсумковим числом) на основі лічби. Однак особливе значення надається навчанню дітей лічильній діяльності: діти вчаться перелічувати елементи множин у межах «п'яти»; відлічувати меншу кількість елементів множини від більшої за відомим числом. Значна увага приділяється порівнянню множин та відповідних їм суміжних чисел (три і чотири; чотири і п'ять). Продовжується зіставлення множин поелементно, за заданим числом і без лічби, знаходження множини з більшою і меншою кількістю елементів, утворення рівності з нерівності збільшенням або зменшенням кількості елементів однієї із множин. обов'язковою умовою ознайомлення дітей з утворенням чисел є порівнювання двох множин. Вихователь звертає увагу дітей на «галявинку», де росте ялинка. «Скільки ялинок?» – «Одна». «Під ялинку прибіг зайчик. Скільки зайчиків?» – «Один». «Що можна сказати про кількість ялинок і зайчиків?» – «Їх порівну, по одному». – «Але ось прибіг під ялинку ще один зайчик. Тепер їх стало два». Вихователь лічить: «Один, два. Всього два зайчики».

52. Розкрийте методику навчання дітей з поділом цілого на частини. З потребою поділу множини, а також окремого предмета на частини діти часто стикаються у побуті, під час ігор. Процес ознайомлення дітей з поділом цілого на частини складається з таких: поділ множини на підмножини, практичний поділ предмета на частини складанням, розрізуванням, на основі вимірювання і

утворення цілого з частин, тобто встановлення відношень частини і цілого. Наприклад, зайчиків і ведмедиків діти сприймають і лічать як дві самостійні множини (дві сукупності, групи). «Скільки зайчиків? Скільки ведмедиків? Чого більше? Чого менше? Як одним словом можна назвати і зайчиків, і ведмедиків? Правильно, це іграшки». Отже, вихователь підводить дітей до того, що кілька окремих невеликих множин можна об'єднати в одну велику множину. Ця остання множина називатиметься цілим, а первинні (невеликі) множини – частинами цього цілого. Ціле завжди більше, ніж будь-яка його частина (навіть найбільша). Поступово діти роблять висновки, що цілу множину можна розділити на частини, що частина (навіть найбільша) менша, ніж ціле, а ціле більше, ніж частина. Особливого значення набувають вправи з практичного поділу цілого предмета на рівні (а потім і нерівні) частини і на основі цього – розуміння понять «половина», «одна друга», «чверть», «три четвертих» тощо.

53. Охарактеризуйте, яким чином відбувається ознайомлення із складом числа з двох менших чисел. Протягом усіх років навчання в дитячому садку в процесі виконання вправ з множинами поступово дітей готують до усвідомлення складу числа з двох менших чисел. Діти утворюють множини, об'єднуючи невеликі множини разом, ділять їх на частини, порівнюють між собою. Всі ці вправи сприяють створенню суттєвої основи для вивчення складу числа. Слід підкреслити, що основною метою цих вправ є не механічне запам'ятовування таблиць або того, з яких чисел складається те чи інше число. Основне – зрозуміти, що число, так само як і множину, можна утворити з частин, груп інших чисел, загальна кількість яких відповідає заданій множині або числу. Вихователь може ставити не конкретні, а проблемні запитання. Наприклад, на квадратну картку в один ряд не можна поставити сім мотрійок. Він не дає конкретних вказівок, як їх розмістити, а просто пропонує поставити на картці сім мотрійок. Діти самостійно вирішують розмістити їх у два ряди. При цьому можуть бути різні варіанти: 5 і 2; 4 і 3; 6 і 1 тощо.

54. Дайте поняття арифметичної задачі. Назвіть структуру арифметичної задачі. Арифметична задача – це найпростіша суто математична форма відображення реальних ситуацій, які водночас близькі й зрозумілі дітям і з якими вони щодня стикаються. Засвоєння найпростішої арифметичної задачі потребує аналізу її змісту, виділення числових даних, розуміння відношень між ними і, звичайно, самих дій, які має виконати дитина. Навчання дошкільників розв'язанню арифметичних задач підводить їх до розуміння змісту арифметичних дій (докладали – додавали, відбирали – віднімали). Особливого значення у формуванні обчислювальної діяльності набувають чітка системність і поетапність у роботі. Навчання обчислювальної діяльності слід починати з ознайомлення із структурою арифметичної задачі на основі задач-драматизацій. Звертається увага дітей на структуру задачі: в задачі є дві частини – умова і запитання. Після кількох вправ вихователь дає означення арифметичної задачі – це маленьке оповідання, в якому є числа, їх не менш, ніж два, у кінці такого оповідання ставиться запитання, яке потребує визначити кількість. Запитання починається словами «скільки?» або «на скільки?».

55. Розкрийте зміст і обґрунтуйте методичні прийоми і послідовність у роботі над арифметичними задачами з дітьми старшої групи ЗДО. Важливо ознайомити дитину з різними типами задач, подати допомогу у виявленні специфіки, особливостей кожного типу. Саме це озброює дитину узагальненими способами розумової діяльності, на що надалі можна спиратися при навчанні математики у школі. У системі дальшої роботи можна виділити кілька етапів залежно від типів арифметичних задач. Перший етап у роботі полягає у складанні і розв'язуванні задач на відношення «більше (менше) на одиницю». Наступний етап у роботі пов'язаний з ознайомленням дітей з новими задачами – на знаходження суми й остачі. Ще важливішим і відповідальнішим етапом у навчанні розв'язання арифметичних задач є ознайомлення дітей з третім типом задач – на різницеве порівняння чисел.

56. Охарактеризуйте методи і прийоми формування уявлень і понять про величину предметів. Початковому виділенню величини, виникненню елементарних уявлень і понять про неї сприяють різні методи і прийоми навчання. Серед них можна виділити: наочні, словесні, практичні й ігрові. До наочних методичних прийомів можна віднести демонстрацію предметів, розглядання їх, порівняння і вибір; до практичних – накладання, прикладання, порівняння і вимірювання. Словесними методичними прийомами є: опис предмета (характеристика параметрів величини), пояснення, вказівки, художнє слово (казки, загадки). Ігровими методичними прийомами є словесні ігри, ігри з дидактичними іграшками, а також настільно-друковані з картинками, головоломки й ін. При ознайомленні дітей з величиною виділяють кілька етапів: - виділення певного параметра величини; - безпосереднє порівняння предметів за виділеним параметром; - одночасне встановлення відносної величини різних параметрів порівнюваних предметів; - формування умінь будувати ряд величин; - опосередковане порівняння величин предметів з використанням міри.

57. Розкрийте методику формування геометричних уявлень в різних вікових групах. Необхідно якомога раніше навчити дітей обстежувати форму предмета зоровим, дотиковим, руховим способами. Основними прийомами формування у дітей уявлень про геометричні фігури є показ, розглядання, обстеження їхніх моделей дотиково-руховим способом. Дітей знайомлять з найпростішими і найбільш розповсюдженими фігурами: квадратом, кругом, трикутником, а також п'ятикутником, шестикутником. Науковцями розроблена послідовність у формуванні знань про геометричні фігури: демонстрування геометричної фігури і називання її; обстеження геометричної фігури шляхом конкретних практичних дій; показ ще декількох таких же геометричних фігур, але різних за кольором та величиною, порівняння геометричних фігур; порівняння геометричних фігур з предметами, які близькі формою, знаходження серед оточуючих предметів таких, які близькі за своєю формою з цією фігурою; порівняння предметів по формі між собою, користуючись геометричною фігурою як еталоном; порівняння знайомих геометричних фігур, визначення спільного і відмінного (овал і круг, квадрат і прямокутник та ін.);

закріплення властивостей геометричних фігур за допомогою вимірювання, ліплення, малювання, викладання, будування та ін.

58. Дайте поняття про простір та просторові орієнтири. Охарактеризуйте особливості засвоєння просторового орієнтування дошкільниками. У поняття просторової орієнтації включається оцінка відстані, розмірів, форми, взаємного положення предметів і їх положення відносно людини, яка орієнтується. У більш вузькому значенні вираз просторова орієнтація являє собою орієнтування на місцевості. Орієнтування людини у навколишньому середовищі тісно пов'язане з його відчуттями. Новонароджена дитина ще не має здатності сприймати простір. Ця здатність розвивається поступово. Особливе значення в здійсненні просторової орієнтації мають зоровий та руховий аналізатори. Сприйняття простору пов'язано з орієнтуванням дитини «на собі». У процесі індивідуального спілкування з дорослими дитини починає розуміти, що «вгорі» – це там, де голова, «внизу» – де ноги, «попереду» – де обличчя, «позаду» – де спина. Орієнтування у просторі вимагає вміння користуватися певною системою відліку. В період раннього дитинства дитина орієнтується на основі так званої чуттєвої системи відліку, тобто по сторонам власного тіла. У дошкільному віці дитина оволодіває словесною системою відліку по основним просторовим напрямкам: вперед – назад, направо – наліво, вгору – вниз. У період шкільного навчання діти оволодівають новою системою відліку – по сторонах горизонту – північ, південь, захід, схід. Кожна наступна система відліку базується на міцному знанні попередньої.

59. Розкрийте методикку формування часових уявлень в різних вікових групах. До трьох років у дітей повинні бути сформовані уявлення про час (сьогодні, завтра, зараз, потім, ранок, вечір, день) під час індивідуального спілкування вихователя з дітьми, проведення дидактичних ігор, таких як «Коли це буває?», «Чарівний мішечок», розгляду картин, спостережень на прогулянці тощо. Дітей у чотири роки вчать розуміти і правильно вживати слова, що вказують на час дії: було, є, буде; розрізняти і називати частини доби: ранок, день, вечір, ніч; розуміти слова, які вказують на тривалість і співвідношення часу: довго – недовго, зараз, пізніше, раніше; у нескладних сюжетах визначати послідовність подій. Ознайомлення дітей п'ятого року життя з відрізками часу ґрунтується в основному на чуттєвій основі. Вихователь з'ясовує з дітьми, що роблять вранці, вдень, ввечері, вночі. У групі шостого року життя в дітей закріплюються і поглиблюються уявлення про одиниці та деякі властивості часу. Назва частин доби пов'язується не тільки з конкретним змістом діяльності дітей і дорослих, що їх оточують, а й з більш об'єктивними показниками часу – явищами природи. Діти ознайомлюються з порами року, днями тижня.

60. Обґрунтуйте значення наступності у роботі дошкільного навчального закладу і школі при навчанні математики. Школа постійно підвищує вимоги до всебічного, особливо інтелектуального, розвитку дітей. У сучасному суспільстві створено єдину систему виховання й освіти підростаючого покоління, яка передбачає нерозривний зв'язок, логічну наступність у роботі всіх ланок цієї системи. Наступність – це не що інше, як опора на пройдене,

використання і подальший розвиток учнівських знань, умінь і навичок. Вона означає розширення й поглиблення цих знань, усвідомлення вже відомого, але на новому, вищому рівні. Наступність дає змогу в комплексі вирішувати пізнавальні, виховні і розвиваючі завдання. Одна з головних вимог початкового навчання до математичної підготовки дітей полягає в подальшому розвитку мислення дошкільників. Введення дитини навіть у початкову елементарну математику абсолютно неможливе без достатнього рівня розвитку логічного мислення.

Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою

61. Схарактеризуйте дошкільну лінгводидактику як педагогічну науку. Дошкільна лінгводидактика – педагогічна наука, яка вивчає закономірності розвитку мовлення дітей на різних вікових етапах, специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовних навичок у дітей, форми, методи і прийоми навчання дітей рідної мови. Предмет, об'єкт, зміст і завдання методики розвитку мови як наукової дисципліни. Фізіологічні основи методики розвитку мови. Психологічні основи методики розвитку мови. Лінгводидактичні основи методики розвитку мови. Принципи засвоєння й навчання дітей рідної мови: загальнодидактичні, методичні, часткові, спеціальні.

62. Дайте характеристику формам роботи з розвитку мовлення дітей в дитячому садку. Сутність поняття «форми роботи з розвитку мови в ЗДО». Заняття як основна форма розвитку рідної мови дітей. Види занять. Особливості занять з розвитку мови, ознайомлення з навколишнім, художньої літератури та навчання елементам грамоти.

63. Схарактеризуйте заняття як основну форму розвитку мовлення дітей у ЗДО, сформулюйте вимоги до мовленнєвих занять. Сутність поняття «мовленнєве заняття». Структура заняття з розвитку мовлення (комплексного та тематичного). Специфіка підготовки вихователя до заняття.

64. Висвітліть методи й прийоми розвитку мовлення та навчання рідній мові в дитячому садку. Методи й прийоми розвитку та навчання рідній мові в дитячому садку. Загальне поняття про методи й прийоми. Словесні методи, їх характеристика. Практичні та ігрові методи, їх характеристика. Наочні методи, їх характеристика, взаємозв'язок слова й наочності. Взаємозв'язок і взаємозалежність методів навчання. Прийоми навчання дітей рідної мови.

65. Дайте загальну характеристику методиці розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку в ЗДО. Методика розвитку діалогічного мовлення. Завдання і зміст розвитку діалогічного мовлення в ЗДО. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному спілкуванні – метод розвитку діалогічної мови. Вимоги до організації розмов, їх тематика й зміст у кожній віковій групі. Методика організації й проведення розмов з дітьми. Бесіда – основний метод розвитку діалогічної мови. Види, зміст і тематика бесід. Значення бесід для розумового, морального та естетичного розвитку дітей. Методика проведення

бесіди: підготовка вихователя й дітей до бесіди, добір наочного, дидактичного, ілюстративного матеріалу та ТЗН до бесіди. Структура бесіди. Методичні прийоми розвитку діалогічної мови дітей у ході бесіди. Види запитань вихователя, вимоги до запитань та відповідей дітей.

66. Схарактеризуйте прийоми навчання розповідання дітей у різних вікових групах ЗДО. Види розповідей, їх класифікація, послідовність введення різних видів розповідей, їх місце на заняттях з розвитку мови. Навчання дітей розповідання за дидактичними картинками. Прийоми навчання розповідям за сюжетними картинками: спільно з вихователем, дитина продовжує, вихователь описує одне кошеня, а дитина інше, за зразком вихователя та ін. Навчання дітей розповідання за іграшками. Описові розповіді, їх структура й прийоми навчання (за зразком вихователя: 1. Назва предмета (іграшки). 2. Ознака. 3. Властивість. 4. Будова. 5. Дії предмета чи дії з ним. 6. Оцінка цього предмета, ставлення дитини до нього.). Сюжетні розповіді за однією іграшкою та набором іграшок (за ігровою сюжетною обстановкою). Розповіді дітей з досвіду. Методичні прийоми навчання розповідання з власного досвіду: зразок розповіді, план, вказівки.

67. Назвіть та схарактеризуйте методи й прийоми словникової роботи у ЗДО. Методи й прийоми збагачення словникового запасу: спостереження, екскурсії, екскурсії-огляди, розглядання предметів, дидактичні картинок, картин, предметів, їх місце в словниковій роботі. Характеристика методів і прийомів сприяння освоєнню дітьми смислу слова та активізації словника: лексичні вправи, дидактичні ігри, дидактичні розповіді; пояснення, тлумачення слова або словосполучення, заміна слова синонімом, показ наочності тощо. Методика ознайомлення дітей з багатозначними словами, омонімами, словами з переносним значенням, синонімами й антонімами: дидактичні ігри, загадування і відгадування загадок, бесіди (запитання) на добір слів, командні змагання на добір слів, складання з ними невеликих речень, розповідей.

68. Висвітліть шляхи й методи формування граматичної правильності мови дошкільників у ЗДО. Загальне поняття про граматичну будову мови. Значення засвоєння граматичної будови для мовного розвитку дітей та підготовки дітей до школи. Завдання й зміст формування граматичної правильності мови в дитячому садку. Умови, необхідні для засвоєння норм граматики. Шляхи й методи формування граматичної правильності мови. Дидактичні ігри та вправи, їх місце у формуванні граматичної будови мови. Тематичні заняття на формування граматичної правильності мови, методика їх проведення.

69. Схарактеризуйте методи та прийоми виховання звукової культури мови дошкільників у ЗДО. Завдання й зміст формування фонетичної компетентності. Прийоми індивідуальної перевірки звуковимови дітей. Система роботи щодо виховання звукової культури мови: розвиток слухової уваги, фонематичного слуху, мовного дихання, дикції, інтонації. Фронтальна та індивідуальна робота з дітьми. Дидактичні ігри й вправи на виховання звукової культури мови. Види занять, їх структура, обладнання наочним і дидактичним

матеріалом. Методика їх проведення в різних вікових групах.

70. Дайте визначення поняття «художньо-мовленнєва діяльність», її види та завдання організації у ЗДО. Поняття „художньо-мовленнєва діяльність”, її види. Завдання й зміст роботи дитячого садка по ознайомленню дітей з художньою літературою. Принципи добору літературних творів для читання й розповідання дітям. Принципи ознайомлення дітей з художньою літературою.

71. Дайте загальну характеристику підготовці до навчання грамоти дітей молодшої та середньої груп ЗДО. Поняття навчання грамоти. Характеристика сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Підготовка до навчання грамоти на п'ятому році життя. Завдання й зміст цієї роботи в середній групі. Методика навчання звуковому аналізу дітей середньої групи.

72. Висвітліть методику ознайомлення дітей з голосними та приголосними (твердими та м'якими) звуками, схемою звукового аналізу слів. Методика ознайомлення дітей з голосними та приголосними твердими та м'якими приголосними звуками, схемою звукового аналізу слів. Структура й специфіка занять.

73. Висвітліть методику підготовки руки дитини до письма у ЗДО. Підготовка руки дитини до письма. Формування графічних навичок у дітей, їх відмінність від навичок малювання. Завдання й зміст підготовки руки дитини до письма. Гігієнічні й педагогічні вимоги до організації занять. Ознайомлення дітей із зошитом. Специфіка занять з підготовки руки дитини до письма й методика їх проведення у випускній групі д/с. Вправи в зошиті. Дидактичні ігри та вправи, їх роль і місце в навчанні грамоти дітей дошкільного віку. Види й характеристика наочних, дидактичних посібників, методика їх використання в процесі навчання грамоти.

74. Доведіть навчально-виховне значення різних видів спостережень. Навчально-виховне значення спостережень як методу пізнання природи. Характеристика спостереження як пізнавальної діяльності. Структура спостереження як методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень за тривалістю, за змістом, за дидактичною метою, за способом керівництва. Методичні прийоми керівництва спостереженнями природи дітей різного віку.

75. Доведіть доцільність використання ілюстративного матеріалу при ознайомленні дітей з природою. Дайте характеристику його видам. Значення використання ілюстративного матеріалу в ознайомленні дітей з природою. Види ілюстративного матеріалу. Методика використання дидактичних картин та фотоілюстрацій у роботі з дітьми різних вікових груп. Своєрідність використання репродукцій художніх картин у роботі щодо ознайомлення дошкільників з природою.

76. Дайте характеристику технічним засобам навчання, які використовуються під час ознайомлення дітей з природою. Використання технічних засобів для демонстрації наочного матеріалу на заняттях та в повсякденному житті. Методика показу дітям діафільмів та кінофільмів. Використання аудіо та відео засобів (програвач, магнітофон, телевізор,

відеомагнітофон, комп'ютер) в ознайомленні дітей з природою.

77. Визначте своєрідність та значення праці дітей в природі. Охарактеризуйте основні види праці дітей в природі. Значення праці в природі як методу ознайомлення дітей з природою. Зміст праці в природі дітей різного віку. Форми організації праці дітей у природі. Методичне керівництво працею дітей різного віку. Використання ігрових прийомів у керівництві працею молодших дошкільнят. Показ та вправлення як основні прийоми формування у дітей трудових умінь, види показу та вправ. Педагогічна оцінка дитячої праці.

78. Доведіть навчально-виховне значення дослідів та проаналізуйте підготовку вихователя до їх проведення. Нескладні досліди як метод ознайомлення дітей з природою. Дослід як вид спостереження, що організовується у спеціальних умовах і передбачає пошукові дії дітей. Види та зміст елементарних дослідів із об'єктами та явищами природи. Структура нескладного дослідження та прийоми керівництва пізнавальною діяльністю дітей старшого дошкільного віку на різних етапах дослідницької.

79. Доведіть навчально-виховне значення бесіди та охарактеризуйте види та вимоги до неї. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід та вимоги до їх проведення. Взаємозв'язок бесід з іншими методами ознайомлення дітей з природою.

80. Визначте місце дитячої природознавчої літератури в процесі ознайомлення дітей з природою. Дитяча природознавча література як засіб ознайомлення дошкільників з природою. Використання у ознайомленні з природою різноманітних літературних жанрів (казок та реалістичних оповідань, віршів, загадок, тощо). Методика використання природознавчої книжки у різних вікових групах дитячого садка.

81. Доведіть навчально-виховне значення куточка живої природи. Навчально-виховне значення кутка природи. Вимоги до відбору об'єктів кутка природи: врахування можливостей утримання об'єктів в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програми, доступність догляду тощо. Вимоги до розміщення об'єктів кутка природи. Способи організації кутка природи в приміщенні групи та в спеціальному приміщенні («екологічна кімната», зимовий садок тощо). Постійні та тимчасові мешканці кутка природи.

82. Обґрунтуйте вимоги та розкрийте особливості застосування розповіді вихователя про природу. Розповіді вихователя як метод ознайомлення дітей з природою. Види розповідей та загальні вимоги до них. Мовні логічні завдання як особливий вид розповіді.

83. Доведіть навчально-виховне значення ділянки дитячого садка. Значення ділянки дошкільного закладу як бази для ознайомлення дітей з природою. Вимоги до планування і озеленення ділянки. Основні елементи озеленення (захисна смуга, газони, квітники, дерева та кущі на майданчиках), добір рослин, їх біологія і агротехніка. Влаштування на території дошкільного закладу моделей природних фітоценозів (куточків лісу, луків), штучної водойми.

84. Доведіть доцільність використання гри при ознайомленні дітей з природою. Роль і місце різноманітних видів ігор в ознайомленні дітей з природою. Дидактичні ігри природничого змісту, їх види та методика проведення з дітьми різного віку. Ігрові прийоми в ознайомленні дітей з природою.

85. Охарактеризуйте основні форми організації роботи з дітьми по ознайомленню їх з природою. Основні форми ознайомлення дітей з природою. Необхідність використання різноманітних форм. Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації роботи по ознайомленню з природою в дошкільному закладі.

Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами

86. Сім'я як середовище становлення та розвитку особистості дитини. Характеристика сучасної сім'ї: її функції, типи. Роль батька та матері у вихованні дітей. Авторитет батьків. Вплив бабусі і дідуся на формування особистості дитини.

87. Особливості соціалізації дітей дошкільного віку в умовах сучасної сім'ї та ДНЗ. Дитина в суспільстві: історичний поступ утвердження в культурі світу дорослих.

Поняття соціалізації дошкільника в сучасних умовах. Характеристика мікросередовища соціалізації дошкільника.

88. Історико-ретроспективний аналіз становлення і розвитку інституту домашніх вихователів. Зародження процесу індивідуального навчання та виховання в історії людства. Індивідуальне навчання та виховання в античній період. Поява паростків індивідуального навчання та виховання на території України Розвиток інституту гувернерства за часів перебування України у складі Російської імперії (кінець XVIII - поч. XX ст.). Стан інституту домашніх вихователів за часів Радянського Союзу. Сучасний стан інституту домашніх вихователів. Професійна підготовка домашніх вихователів в сучасних умовах. Особливості працевлаштування домашніх вихователів.

89. Форми співпраці ДНЗ з сім'єю. Поняття колективних форм роботи з батьками(батьківські збори, зустрічі з батьками, вечори запитань і відповідей, засідання «круглого столу», заняття - тренінги та ін.). Індивідуальні форми роботи дошкільного закладу з сім'єю (індивідуальні бесіди, консультації, відвідування дітей вдома, залучення батьків до життя дитячого садка). Наочно-інформаційні форми роботи (виставки дитячих робіт, реклама книг, публікації в періодичних виданнях). Нетрадиційні форми роботи з батьками (вернісажі, спільне оформлення альбомів, колекцій, спільне оформлення живого куточка, виготовлення ляльок для лялькового театру та ін.).

90. Особливості підвищення педагогічної культури батьків, виховання батьків. Поняття педагогічної культури батьків. Характеристика напрямків освіти батьків (діагностичний, варіативний, самоосвітній). Засоби психолог-

педагогічної освіти батьків (радіо, телебачення, Інтернет, популярна література). Виховання батьків. Види підвищення рівня педагогічної освіти батьків.

9. Джерела інформації, рекомендовані до використання в ході підготовки до Атестаційного Екзамену

Дошкільна педагогіка Основна

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) // Дошкільне виховання. – 2012. – №7. – С.4 – 19.
2. Дошкільна освіта: історія і сьогодення: довідник [упоряд. Л. В. Лохвицька] – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 208 с.
3. Концепція державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року // Дошкільне виховання. – 2010. – №9. – С. 3-4.
4. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкільця: У трьох частинах. – Ч. 2: Навч. посіб. / Н.В.Лисенко, Н.Р. Кирста – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 302 с.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. /Т. І.Поніманська. – К.: Академвидав, 2013. – 462 с.
6. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: навч.-метод. посіб. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 136 с. – Дитина замовляє розвиток.
7. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2007.
8. Впевнений старт. Освітня програма для дітей старшого дошкільного віку /Авторський колектив: Рогозянський Олексій, Піроженко Тамара, Гавриш Наталія та ін. – 2017.
9. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні: монографія / З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, О.Л. Богініч, Н. М. Голота, Н. М. Кот, В. У. Кузьменко, Н. В. Левінець, М.А. Машовець, Т.І. Поніманська; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Пед. ін-т. – К., 2011. – 231 с.
10. Я вчуся бути вихователем: професійні поради. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.

Додаткова

1. Бондар В.І. Дидактика / В.І.Бондар – К.: Либідь, 2005. – 264с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова. К.: Видавничий центр «Академія», 2009. - 576 с.
3. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія. /В. М. Галузинський, М. Б. Євтух – К., 1995.– 198 с
4. Галузяк В. М. Педагогіка: Навчальний посібник. / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов – Вінниця: Книга-Вега, 2003 – 416с.

5. Зайченко І.В. Педагогіка: Навчальний посібник. / І. В. Зайченко. – К.: Освіта України, 2006. – 526с.
6. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. Л. Омеляненко – К.: Знання-Прес, 2003. – 432с.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2007. – 447с.
8. Лихачев Б.П. Педагогіка: учебное пособие. / Б. П. Лихачев – М.: Просвещение, 1998. – 478с.
9. Лозова В. І. Педагогіка / В. І. Лозова, П. Г. Москаленко, Г. В. Троцько – К., 1993. – 295с.
10. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько ; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х.: ОВС, 2002. – 400 с.
11. Мазоха Д. С. Педагогіка: Навчальний посібник / Д. С. Мазоха. – К.: ЦУЛ, 2005. – 232 с.
12. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. / С. П. Максимюк. – К.: Кондор, 2005. – 667с
13. Малафіїк І. В. Дидактика: Навчальний посібник / І. В. Малафіїк. – К.: Кондор, 2005. – 398с.
14. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – К.: ВАТ КДНК, 2007. – 656с.
15. Пальчевський С. С. Педагогіка : Підручник / С. С. Пальчевський – К.: Каравела – 2008. – 576с.
16. Подласый И. П. Педагогіка .Учебник для студентов педвузов: В 2кн. / И. П. Подласый – М.: Владос, 2000. – 576с.
17. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти Підручник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Я. Савченко. К.: Грамота, 2012. – 504с.
18. Фіцула М. М. Педагогіка : Навч. посіб. для студ. пед. вузів / М. М. Фіцула. К.: Академія, 2007. – 544с. .
19. Ягупов В. В. Педагогіка / В. В. Ягупов – К.: Либідь. – 2003. – 560с.

Дитяча психологія та психологія дитячої творчості

Основна

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К.: Фенікс, 2014. – 200 с.
2. Дмитерко Н. В. Дитяча психологія: [навч.-метод. посіб.] / Н. В. Дмитерко. – Слов'янськ: ПП «Канцлер», 2011. – 200 с.
3. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 424 с.
4. Кравцов Г. Г. Психологія и педагогіка обучения дошкольников: учебн. пос. / Г. Г. Кравцов, Е. Е. Кравцова. – М.: МОЗАИКА-СИНТЕЗ, 2013. – 264 с.
5. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество / В. С. Мухина. – М.: Академия, 2004. – 456 с.

6. Николаева Е.И. Психология детского творчества / Е.И. Николаева. – СПб.: Питер, 2010. – 220 с.
7. Павелкін Р.В. Дитяча психологія: [навч. посіб.] / Р.В. Павелкін, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2015. - 400 с.
8. Савчин М.В. Вікова психологія [навч. посіб.] / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К.: Академвидав, 2009. – 360 с.

Додаткова

1. Вікова психологія / За ред. Г.С.Костюка. – К.: Радянська школа, 1976. – 269 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: [навч. посіб.] / [О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.] – К.: Просвіта, 2009. - 416 с.
3. Кутішенко В.П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: [навч. посіб для студ. вищ. навч. закл.] / Кутішенко В.П., Савицька С.О.– К.: Каравела, 2009. – 448 с.
4. Люблінська Г.О. Дитяча психологія / Г.О. Люблінська. – К.: Вища школа, 1974. – 356 с.
5. Мухина В.С. Детская психология: [учеб. для студ. пед. ин-тов] / Мухина В.С.; под ред.. Л.А.Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
6. Эльконин Д.Б. Детская психология / Д.Б. Эльконин. – М.: Академия, 2005. – 372 с.

Дошкільна етнопедагогіка з методикою проведення занять з народознавства

Основна

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Вишневський О. – Дрогобич: Коло, 2003. – С. 372.
2. Вашак О.О. Значення педагогіки народознавства для сучасної національної системи виховання / О.О. Вашак // [зб. наук. пр. «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології» за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін»]. – Суми, 2015р. - С.101-109.
3. Вашак О.О. Формування етнопедагогічної компетентності у підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів // Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти: зб. наук. праць. - Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. - Вип. 2. - С. 81-94.
4. Вашак О.О. Методика проведення занять з народознавства у ДНЗ : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», - Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. – 112 с.
5. Вашак О.О. Особливості підготовки майбутніх вихователів до формування творчої особистості дитини дошкільного віку на заняттях з народознавства / О.О. Вашак // [зб. наук. пр. «Педагогічна освіта: теорія і практика» - Вип. 20

(1-2016) за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми наступності початкової і дошкільної освіти». – М-во освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2016 р.

Додаткова

1. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. / А.М. Богуш, Н. В. Лисенко. – 2-ге вид., переробл., допов. – К.: Вища школа, 2002. – С. 40.
2. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: Метод. посіб. для дошк. закл. – Львів: Оріяна-Нова, 2008. – 208с.
3. Дмитренко М. К. Українська фольклористика: історія, теорія, практика / Дмитренко М. К. – К.: Народознавство, 2001. – 576 с.
4. Довженок Г. В. Український дитячий фольклор / Довженок Г. В. – К., 1981. – 172 с.
5. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: [наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко]. – К.: Вид-во журн. “Дошкільне виховання”, 2003. – 243 с.
6. Кононенко П. П. «Українотворець»: програма виховання дітей дошкільного віку / П.П. Кононенко, Л. Г. Касян // Українознавство. – 2008. – № 2. – С. 73.
7. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва // Її величність ГРА: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей / за ред. Г. С. Тарасенко. – Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2009. – С.8-21

Дошкільна лінгводидактика та методика ознайомлення дітей з природою

Основна

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури / Л.В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
2. Барищук Г.С. Мова наших дітей. Виправлення порушень звуковимови у дітей: Навчальний посібник. – Тернопіль: Богдан, 2007. – 64 с.
3. Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» / В.Є. Бенера, Маліновська Н.В. – К : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.
4. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш / За ред. А.М. Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.

5. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 304 с.
6. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник / А.М. Богуш, Н.І. Луцан. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 256 с.
7. Богуш А.М. Розвиток мови у дітей дошкільного віку: монографія. – К.: Слово, 2007. – 346 с.
8. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: Навч. пос. – К.: Слово. 2003.-344с.
- 9.
10. Сазонова А. В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку : навч. посіб. для студ. спец. "Дошкільна освіта" / Анастасія Вікторівна Сазонова. – К. : Слово, 2010. – 248 с.
11. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою : Навч. посіб. Н. Ф. Яришева. – К. : Вища шк., 1993. – 355 с.

Додаткова

1. Болонський процес у фактах і документах / Упоряд. М.Ф. Степко, Я.Л. Болубаш, В.Д. Шинкарук та ін. – К.; Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2003. – 52 с.
2. Вища освіта в Україні: навч. посіб. / В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко, Я.Я. Болубаш, А.М. Гурій, М.З. Згуровський, К.М. Лемківський, В.Л. Петренко, В.П. Погребняк; За ред.. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. – К.: Знання, 2005. – 327 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої освіти: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С.О. Вітвицька. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Гронлунд, Норман Е. Оцінювання студентської успішності: Практичний посібник / Гронлунд, Е. Норман. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. – 312 с.
6. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільному закладі освіти: програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів освіти спеціальності 7.010101 – Дошкільне виховання / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, Т.М. Котик. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2002. – 48 с.
7. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія / Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник Богуш А.М. Частина I та II. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. - 720 с.
8. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

9. Зданевич Л.В. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку засобами творів живопису. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. – 120 с.
10. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи: посібник для магістрів / Л.В. Кнодель. – К.: Вид. Паливода А.В., 2008. – 136 с.
11. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного закладу: монографія: у 2-х частинах. – Частина друга. Концепція. Програма розвитку та освітні програми ДНЗ. – Запоріжжя: ТОВ „ЛПС”ЛТД, 2010. – 284 с.
12. Лекції з педагогіки вищої школи: навчальний посібник/ За ред. В.І. Лозової. – Харків: «ОВС», 2006. – 496 с.
13. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: Науково-методичний посібник. – К.: КНТ, 2008. – 256 с.
14. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: СПБ Богданова А.М., 2008. – 376 с.
15. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) / Зоя Плохій // Дошкільне виховання. – 2010. – № 7. – С. 6–10.
16. Стреха Е. А. Возможности интерактивных методов обучения в процессе преподавания методики ознакомления дошкольников с природой / Е. А. Стреха // Педагогическое образование и наука. – 2010. – № 9. – С. 37–41.

Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників

Основна

1. Баряева Л.Б. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников (с проблемами в развитии): Учебно-методическое пособие / Баряева Л.И. – СПб: Из-во РГПУ им. А.И. Герцена; Изд-во «Союз», 2002. – 479 с. (Серия «Коррекционная педагогика»).
2. Белошистая А.В. Формирование и развитие математических способностей дошкольников: Вопросы теории и практики: Курс лекций для студ. дошк. факультетов высш. учеб. заведений / Белошистая А.В. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – С.279-294.
3. Сазонова А. В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку: навч. посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта» / Анастасія Вікторівна Сазонова. – К.: Слово, 2010. – 248 с.
4. Щербакова К.И. Методика формирования элементов математики у дошкольников: учебное пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Щербакова К. И. – К: Основа, 2005. – 310 с.

Додаткова

1. Андросова Н. Поєднання методів у логічному мисленні / Н. Андросова // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2006. – №1-2. – С. 21-22.
2. Баглаєва Н. Логіко-математичний розвиток дошкільнят: шляхи оптимізації: Семінар-практикум для вихователів / Н. Баглаєва // Палітра педагога. – 2002. – №2. – С. 12-14.

3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. – К.: Світич, 2009. – 430с.
4. Скворцова С. Логіко-математична компетентність дитини : наступність дошкілля і школи / С. Скворцова // Дошкільне виховання. – 2011. – № 5. – С. 13–17.
5. Скворцова С. Формування логіко-математичної компетентності п'ятирічних / С. Скворцова // Дошкільне виховання. – 2011. – № 10. – С. 15–19
6. Стожарова М. Ю. Преемственность в работе детского сада и школы по математическому развитию детей / М. Ю. Стожарова // Начальная школа: Плюс до и после. – 2011. – № 4. – С. 25–29
7. Татарінова С. Педагогічні умови формування логіко-математичних понять у старших дошкільників / Світлана Татарінова // Дошкільна освіта. – 2009. – №1. – С.24–35.
8. Терещенко І. Цікава математика надворі і вдома. Поради батькам щодо розвитку логіко-математичного мислення дітей / І. Терещенко // Дошкільне виховання. – 2011. – № 6. – С. 30–31
9. Тунник І. Розвиток логіко-математичних здібностей дошкільнят / І. Тунник // Палітра педагога. – 2004. – №3. – С. 24-29.
10. Фунтикова О. Педагогічні основи формування початкових математичних уявлень у дітей 4-5-го року життя / О. Фунтикова // Палітра педагога. – 1999. – №4. – С. 10-13.
11. Яловська О. Використання народних загадок при формуванні математичних уявлень у дітей дошкільного віку / О. Яловська // Вища освіта України. – 2003. – №4. – С. 85-87.

Теорія і методика роботи домашнього вихователя та співпраці ДНЗ з родинами

Основна

1. Помиткіна Л.В. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 270 с.
2. Седих К.В. Психологія сім'ї. Навчальний посібник / Кіра Валеріївна Седих. – Полтава, 2017. – 192 с.
3. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї : навч. посіб. / Р.П. Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 364 с.

Додаткова

1. Алешина Ю.Е. Цикл развития семьи: Исследования и проблемы / Ю.Е. Алешина // Вест. Моск. ун-та. Психология. – Сер. 14. «Психология». – 1987. – № 2. – С. 60–72.
2. Волкова А.Н. Методические приемы диагностики супружеских отношений / А.Н. Волкова, Т.М. Трапезникова // Вопросы психологии. – 1985. – №5. – С. 110–116.
3. Дружинин В.Н. Психология семьи / В.Н. Дружинин. – М. : КПС, 1996. – 160 с. – (Современные труды по психологии).

4. Кісарчук З.Г. Психологічна допомога сім'ї / З.Г. Кісарчук, О.І. Єрмусевич. – К. : Главник, 2006. – 128 с.
5. Ковалев С.В. Психология семейных отношений / С.В. Ковалев. – М. : Педагогика, 1987. – 160 с.
6. Психологія сім'ї : навч. посіб. / В.М. Поліщук, Н.М. Ульяна, С.А. Поліщук та ін. ; за заг. ред. В.М. Поліщука. – [2-ге вид., доповн.]. – Суми : Університет. кн., 2009. – 282 с.
7. Седих К.В. Психологія взаємодії систем: «сім'я та освітні інституції». – Полтава: Довкілля – К., 2008. – 228 с.
8. Венгер Г. Феномен дистантної сім'ї / Г. Венгер // Social Science. Освіта регіону. Український науковий журнал. Політологія. Психологія. Комунікації. – Соціальна психологія. – 2013. – №3 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/1062>
9. Гринчук О. Психологічний аналіз труднощів спілкування дітей та батьків у сучасній сім'ї / О.Гринчук // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – 2014. – Вип. 19. – Ч.2. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://znpfsp_2014_19\(2\)_23.pdf](http://znpfsp_2014_19(2)_23.pdf)
10. Модель сучасної родини. Інформаційний калейдоскоп. – Львів, 2014. – 20 с. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biblioteka.lviv.ua/files/family.pdf>
11. Пірен М. Молода сім'я в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми / М.Пірен // Social Science. Освіта регіону. Український науковий журнал. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2012. – №4 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vmurol.com.ua/index.php?idd=us_publication&group=4&us_publication=727

Інформаційне забезпечення

3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. - <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. **НПБ України:** <http://nplu.kiev.ua/>
5. Бібліотека Курта Зонтгайма - <http://www.library.ukma.kiev.ua/>
6. **Наукова бібліотека ЗНУ** - <http://library.zsu.zp>.
7. **Наукова бібліотека ЛНУ** - <http://prima.franko.lviv.ua/library>
8. **ЦНБ: Наука : Підрозділи: ХНУ** - <http://www-ukr.univer.kharkov.ua>
9. <http://studies.in.ua/ekzamen-pedagogika>
10. <http://www.info-library.com.ua/books-text>
11. http://eduknigi.com/ped_view.php?id=123
12. http://pidruchniki.com/16520205/pedagogika/printsipi_navchannya
13. <http://westudents.com.ua/glavy>
14. <http://ukrkniga.org.ua>
15. <http://posibnyky.vntu.edu.ua/psihologiya/r434.htm>
16. http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
17. <http://ebk.net.ua/Book/synopsis/pedagogika/part6/045.htm>
18. <http://readbookz.com/book/172/5531.html>